

IN NAAM DER KONINGIN
arrest

GERECHTSHOF DEN HAAG

Afdeling civiel recht

Zaaknummer: 200.097.453/01

Zaak-rolnummer rechtbank Amsterdam: 281499/H 04.170

Arrest d.d. 2 april 2013

in de zaak van

Maria Sickesz,
wonende te Den Haag,
appellante,
hierna te noemen: Sickesz,
advocaat: mr. B.F. Eblé te Den Haag,

tegen

1. de vereniging met volledige rechtspersoonlijkheid **Vereniging Tegen De Kwakzalverij**,
gevestigd te Amsterdam,
2. **Cornelis Nicolaas Maria Renckens**,
wonende te Hoorn,
geïntimeerden,
hierna te noemen: de Vereniging c.s. of de Vereniging en Renckens,
advocaat: mr. J.P. van Ginkel te Den Haag.

Het geding

Bij arrest van 15 mei 2009 heeft de Hoge Raad der Nederlanden het tussen partijen gewezen en op 31 mei 2007 uitgesproken arrest van het Gerechtshof Amsterdam vernietigd en het geding naar dit hof verwezen voor verdere behandeling en beslissing. Vervolgens heeft Sickesz een akte na verwijzing d.d. 24 januari 2012 genomen, waarop de Vereniging c.s. bij antwoord memorie na verwijzing d.d. 17 april 2012 hebben gereageerd. Ten slotte hebben de Vereniging c.s. stukken overgelegd voor arrest.

De (verdere) beoordeling van het hoger beroep

1. In deze zaak kan van de volgende feiten worden uitgegaan.
  - a. Sickesz is arts en sedert 1965 werkzaam op het gebied van orthomanele geneeskunde (hierna: OMG).
  - b. De in 1881 opgerichte Vereniging heeft op 14 oktober 2000 ter gelegenheid van een jaarcongres van de Vereniging de bundel 'Kwakzalverij in de twintigste eeuw' uitgegeven. De congresbundel draagt de ondertitel: 'DE TOPTWINTIG, zoals in oktober 2000 vastgesteld door de Vereniging tegen de Kwakzalverij'. Op bladzijde 1 van de bundel wordt als oogmerk van de bundel vermeld:

'Zo willen wij thans in een terugblik op de voorbije eeuw een zo objectief mogelijke lijst presenteren van de kwakzalvers die daarin de hoofdrol vertolkten. Het wil geen belligerente afrekening zijn, maar enerzijds verslaglegging voor de geschiedenis en anderzijds hopen wij ook enig inzicht te kunnen verschaffen in de persoonlijkheidsstructuur van de genezers uit die periode. (...) Artsen zijn nadrukkelijk geïncludeerd: kwakzalvende medici zijn niet alleen gevaarlijker dan niet-artsen (...), het valt hen natuurlijk ook intellectueel zwaarder aan te rekenen dat zij methoden toepassen, die de toets der wetenschappelijke kritiek niet kunnen doorstaan'.

c. Op bladzijde 4 van de congresbundel staat de in de bundel aangehouden definitie van 'kwakzalverij', die als volgt luidt:

'Kwakzalverij is:

- (a) elk beroepsmatig handelen c.q. het verlenen van raad of bijstand in relatie tot de gezondheidstoestand van mens of dier*
- (b) dat niet gefundeerd is op toetsbare en voor die tijd logische dan wel empirisch-houdbare hypothesen en theorieën*
- (c) die actief onder het publiek worden verspreid ('overpromotion')*
- (d) zonder dat toetsing binnen de beroepsgroep op effectiviteit en veiligheid heeft plaatsgevonden en*
- (e) die (veelal) zonder overleg met medebehandelaars wordt toegepast.'*

Voorafgaande aan deze definitie wordt onder meer nog opgemerkt:

'Net zoals sinds jaar en dag al door de VidK wordt uitgedragen impliceert of vereist een betiteling als 'kwakzalver' dus allerm minst dat kwade trouw of oplichting in het spel is: deze is in de praktijk immers nauwelijks te beoordelen. Genomineerden in de 'long list' behoeven zich in die zin niet beschuldigd te voelen van immoreel gedrag, zij worden slechts beschuldigd van kwakzalverij en meer niet!'

d. Op bladzijde 59 van de congresbundel is een lijst opgenomen van de namen van de personen, die tot de top twintig kwakzalvers in de twintigste eeuw worden gerekend. De volgorde van de vermelding in de lijst stoelt op een enquête en stemming binnen de Vereniging, waarbij de op bladzijde 5 van de bundel genoemde toetsingscriteria zijn gehanteerd. Sikesz staat als zevende op de lijst geplaatst. Voorafgaande aan de lijst wordt in volgorde van vermelding op de lijst een korte beschrijving gegeven van iedere op de lijst vermelde persoon.

e. De bundel is geheel geschreven door Renckens, die van 1988 tot 2011 voorzitter van de Vereniging was.

f. De lijst is gepubliceerd in de Volkskrant van 16 oktober 2000, de krant NEWS.nl van 13 oktober 2000 en Panorama nr. 44 van 2000, zonder vermelding van de in de congresbundel opgenomen definitie van 'kwakzalverij'.

g. In 2001 is met toestemming van de Vereniging en Renckens een boekje uitgegeven door De Stichting Skepsis met als hoofdtitel 'Genezen is het woord niet' en als ondertitel 'Biografische schetsen van de twintig meest notoire genezers van de twintigste eeuw'. De inhoud van het boekje is vrijwel geheel gelijk aan de op 14

---

oktober 2000 uitgegeven congresbundel. Het bevat ook de lijst uit de bundel, inclusief de vermelding van Sicksesz op de zevende plaats. In semantische zin vallen de term 'notoire genezer' en 'kwakzalver' samen.

h. In Van Dale, Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, 13^e druk, 1999, (hierna: de Van Dale) staat onder 'kwakzalver' vermeld: *'Iem. die nutteloze middelen toepast ter genezing van de een of andere ziekte of middelen beweert te kennen tegen alle mogelijke ziekten, ofwel iem. die zulke middelen, meestal met veel ophef, te koop aanbiedt; — onbevoegd beoefenaar van de geneeskunst, (fig) iem. die het publiek wat op de mouw wil spelden, syn. boerenbedrieger, oplichter, knoeier.'*

2. Sicksesz heeft in deze procedure gevorderd, kort gezegd, te verklaren voor recht dat de Vereniging c.s. onrechtmatig jegens Sicksesz hebben gehandeld door haar in 2000 en 2001 in een boekje over kwakzalvers op te nemen, althans op een lijst van kwakzalvers te plaatsen, de Vereniging c.s. te verbieden om in de toekomst Sicksesz opnieuw aan te duiden als kwakzalver op straffe van verbeurte van een dwangsom en de Vereniging c.s. te gebieden voornoemde publicatie te rectificeren zoals bedoeld in de inleidende dagvaarding.
De Vereniging c.s. hebben de vordering bestreden. Bij vonnis van 3 augustus 2005 heeft de rechtbank Amsterdam de vordering van Sicksesz afgewezen.
3. Bij de beantwoording van de vraag of de Vereniging c.s. onrechtmatig hebben gehandeld, dienen twee hoogwaardige belangen tegen elkaar te worden afgewogen: het belang van Sicksesz niet lichtvaardig te worden blootgesteld aan publicaties die haar eer, goede naam en integriteit aantasten, en het belang, waarvoor de Vereniging c.s. opkomen, dat misstanden die de samenleving raken niet, door gebrek aan bekendheid bij het grote publiek, kunnen blijven voortbestaan. Bij de vereiste belangenafweging dienen alle relevante feiten en omstandigheden van het geval te worden betrokken.
4. Op grond van het arrest van de Hoge Raad dient ervan te worden uitgegaan
  - (i) dat de gemiddelde lezer van de krant of het tijdschrift waarin de lijsten zijn gepubliceerd aan het woord 'kwakzalver' de met de vermelding in Van Dale en het gangbare spraakgebruik overeenstemmende negatieve betekenis zal hechten,
  - (ii) dat daarmee niet is gezegd dat aan de Vereniging c.s. als onrechtmatig handelen kan worden toegerekend dat in de berichtgeving in kranten en tijdschriften niet is verwezen naar de neutrale door de Vereniging c.s. bij het samenstellen van de lijst gehanteerde definitie van het begrip 'kwakzalver', waardoor het grote publiek dit begrip in de negatieve, op boerenbedrog, oplichterij en knoeierij wijzende betekenis heeft opgevat. De beoordeling van de rechtmatigheid van het gebruik van het woord 'kwakzalver' zal dienen te geschieden volgens de specifieke betekenis die aan dat woord volgens de door de Vereniging c.s. gehanteerde definitie toekomt, te weten bedoelde meer neutrale betekenis, die ook in Van Dale is vermeld. De door de Vereniging c.s. gehanteerde definitie is hierboven weergegeven onder 1 sub c.
5. Voorts heeft de Hoge Raad overwogen dat de bezwaren van de Vereniging c.s. zich blijkens de gedingstukken niet alleen richten op de aanprijzing en toepassing van OMG voor de behandeling van nek-, schouder- en rugklachten, maar ook en vooral tegen de

---

aanprijzing en toepassing daarvan bij klachten van onder meer internistische aard en zelfs bij psychiatrische ziektebeelden als autisme, schizofrenie en manisch-depressieve psychosen.

6. Bij een toetsing aan de onder 4 sub (ii) voorlaatste volzin beschreven maatstaf van de onder 5 vermelde handelingen waartegen de bezwaren van de Vereniging c.s. zich richten, onderschrijft het hof hetgeen de rechtbank in het vonnis onder 5.6.1. en 5.6.2. heeft overwogen, tegen welke overwegingen de grieven 2 tot en met 9 zijn gericht. Naar aanleiding van de toelichting op de grieven wordt nader het volgende overwogen.
7. De rechtbank heeft de handelingen terecht getoetst aan de norm van evidence based onderzoek (EBM), als de eisen die tegenwoordig aan geneeswijzen worden gesteld. Voor het (juiste) oordeel over het proefschrift van Albers en Keizer is niet van belang of, zoals Sickesz stelt en in afwijking van het vonnis, dit (in hoofdstuk II) een beschrijving van OMG bevat. Staande blijft dat uit dit proefschrift niets kan worden afgeleid over de effectiviteit van OMG. In de toelichting onder 35 erkent Sickesz dat sprake was van een verkennend of beschrijvend onderzoek. Voor het geval Sickesz vervolgens wil betogen dat een onderzoek naar de effectiviteit van OGM lastig, zo niet onmogelijk is (Sickesz kan moeilijk doordringen tot het medisch establishment juist omdat zij als kwakzalver wordt uitgemaakt) en daarom toetsing aan de EBM norm achterwege moet blijven, kan het hof haar daarin niet volgen. Voor het scharen van een behandeling onder de definitie van kwakzalverij overeenkomstig de 4 sub (ii) vermelde neutrale betekenis daarvan, maakt het geen verschil dat en waarom het (nog) niet mogelijk was aan die definitie te ontkomen. Het betoog van Sickesz dat zij OMG niet actief onder het publiek verspreidt, is door de Vereniging c.s. gemotiveerd weerlegd. Voor een beoordeling van de gestelde onrechtmatigheid van de publicaties in 2000/2001 is niet van belang de stelling dat later en wel per 1 januari 2006 de VAOMG is gefuseerd met de vereniging van Artsen Manuele Geneeskunde (VAMG) tot de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Orthomanele Geneeskunde (NVOMG) waarbinnen de in de definitie onder (d) bedoelde toetsing zou plaatsvinden. Ten aanzien van het in de definitie onder (e) bedoelde overleg met artsen buiten de eigen kring beroept Sickesz zich nog op een, als productie 6 in het geding gebracht, model van de brief die zij zou meegeven aan haar patiënten, die deze aan hun (huis)artsen kunnen overhandigen. De inhoud van dat model houdt evenwel niets in dat uitnodigt tot overleg met bedoelde artsen over de toegepaste OMG.
8. De grieven 2 tot en met 9 falen. Het hof deelt ook het oordeel van de rechtbank onder 8, dat voortbouwt op de overwegingen onder 5.6.1. en 5.6.2. alsmede de niet bestreden overwegingen onder 6 en 7, dat alle omstandigheden van het geval in aanmerking nemende, de publicatie van de lijsten, waarop de naam van Sickesz voorkomt, niet onnodig grievend jegens haar is. Gelet op hetgeen de Hoge Raad ter zake heeft overwogen blijft de gegrondverklaring van grief 1 in stand, maar uit het vorenstaande volgt dat dit niet tot vernietiging van het vonnis kan leiden. Het vonnis zal worden bekrachtigd. Daarmee faalt ook grief 11, die klaagt over de veroordeling van Sickesz in de kosten. Als de in het ongelijk gestelde partij zal zij ook de kosten van het hoger beroep hebben te dragen.

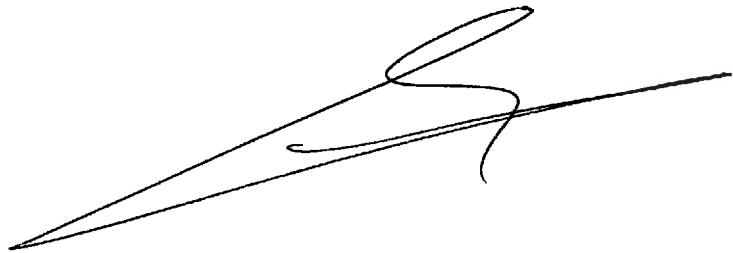
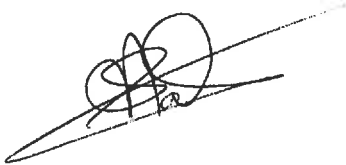
Beslissing

Het hof:

bekrachtigt het vonnis van de rechtbank Amsterdam van 3 augustus 2005 (281499/H 04.170);

veroordeelt Sikesz in de kosten van het hoger beroep, tot op heden aan de zijde van de Vereniging c.s. begroot op € 683,= vastrecht en € 2.682,= salaris advocaat.

Dit arrest is gewezen door mrs. E.J. van Sandick, C.J.J.C. van Nispen en R.F. Groos en is uitgesproken ter openbare terechtzitting van 2 april 2013 in aanwezigheid van de griffier.

Voor grosse aan:
Uitgegeven op: 2 april 2013
Advocaat van: a. geint.
De Griffier van het gerechtshof
te Den Haag

J.P. van Oinkel

